

Observatoriul este de două ori în săptămână, Mercurul și Sâmbăta.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În strainatate pe 1 anu 10 fl. sêu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu IV.

Ori-ce inserate,

se plătescu pe serie sêu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a două si a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu” în Sibiu.

Nr. 19.

— Sibiu, Mercuri 4/16 Martiu. —

1881.

Legea electorala modificata și întregita.

(Urmare și fine.)

§§-ii 10, 11, 12 coprinde categoriile de ômeni, lipsite de dreptulu electoral sau prin condițiunea vietiei lor, precum sierbitorii și supusii sub tutoratu ori curatela, apoi ostasii, gendarmii, sergentii de politie; în fine cei condamnați pentru crime grele.

§. 13. Dreptu de a fi alesu au toti alegatorii cāti au trecut de 24 de ani, afara numai daca au fostu condamnați pentru omoru, tetiunarii, furturi, falsificari (plastografii), insielatorii, cridia falsa, juramentu strimbu.

Fôrte bine: banditii, asasinii, plastografii se nu aiba locu în dieta, ci în vreo prinsóre undeva la munca grea, de care scapa multi din acei cari au meritat'o adesea în vieti'a lor, la mesuri de acestea fôrte necesare în acestea tieri, nu amu avea nimicu de disu. Ceea ce turbura multu spiritele romanilor este înpregiurarea, cã colegiele (cercurile) electorali sunt rotundite (arondate) asia, în cātu ori-unde numai s'a potutu, la comunele rurale s'au încorporatu orasie și orasiele locuite de proletari unguri sau si sasi cu sutele și cu miile, sau de nobili magiari sarantoci, ori de secui cari se bucura de sufragiu universale fãra nici-unu censu. Acestea clase de ômeni saraci apoi formedia maioritati asia de numeroșe, în cātu si cele mai bune comune rurale intruaita remanu în minoritate de batjocura, în urmarea censului greu care se cere dela locitorii lor. Si apoi sunt diarie magiare cu frunte de feru, care se lauda cu acêsta arondare maiestra, ẽra „Kelet”, acelu micu tiranu din Clusiu, dupace amenintia cu închisóre pe propopulu Lugosianu, cã-ci acesta pretinde reform'a radicala a legiei, pe calea legale, în altu Nru bate în pinteni, cã de, ce trẽba mare au se faca romanii si cu activitatea, cã-ci ori-cātu se voru sbuciumã, totu mai multi cã cinci siese deputati de ai lor nu voru fi în stare se alẽga. Țca ce amu disu noi: dupa mai grea calcare a dreptului urmẽdia si sarcasmulu, insult'a, batai'a de jocu.

Legea electorala din 1874 coprinde 121 §§-i. A face analis'a legiei întregi, ar semnificã, cã voimu

se scriamu unu volumu întregu. Pre cātu scimu acea lege e tradusa si în romanesce. În totu casulu noi rogamu pe toti alegatorii romani cāti sciu ceva carte mai multa, cã în acestea douẽ luni, cātu mai este pãna la conferentiile nãstre generali de alegatorii, se o citẽsca din nou, cu tãta atentiunea, se o esplice în comitete si în cluburi, se nu'si pregete a o comparã cu cea din a. 1863 a Transilvaniei, cum si cu legea electorala austriaca, pentru-cã asia se stãmu gata cu totii la orice se va intemplã cu noi, ori-cum va esi maioritãtea opiniunilor, pentru participare sau neparticipare la alegerile dietali. Acêsta lege electorala merita cã se o cunãsca tãta Europ'a civilisata, inse nu numai în testulu secu, pentru-cã numai cu testulu n'ai luminatu pe nimeni; celu multu cã §§-i 1 pãna 7 strainiloru li se voru pãrea misteriosi, suciti, intortocati, si nu voru vedea nicairi „rationem legis”, ẽra candu voru dã de chart'a topografica a colegielor electorali, cu atãtea figure hieroglifice, cã si de care formedia nuorii manati de venturi, atunci acei straini voru intrebã, cum se pãte o secatura cã acêsta, carei asemenea s'au mai vedutu pãna mai de curendu numai în Angli'a cea mai egoista de cātu tãte poporale Europei. În casuri de acestea noi romanii suntemu obligati se dãm la tãta lumea esplicatiuni juste si exacte despre infricosiatele calitati asupritãrie ale acestei legi electorale unguresci, se nu încetamu nici-odata a reclamã în contra ei.

Trecemu preste §§-ii sunatori despre compunerea comitetelor centrali si locali, despre listele electorali si revisiunea lor, de reclamatii si de modalitatea alegerilor; venimu la sectiunea VI a legiei, care tractedia despre responsabilitatea organelor insarcinate cu conscriptiunea, cu conducerea alegerilor si cu pedepsirea abuzurilor electorali. Dupa mituiri, batai, omoruri si alte abuzuri fara numeru cãte se intemplasera la tãte alegerile cãte se facusera dela 1861 pãna la 1872, în fine incepũ se'i fia si guvernului ungurescu rusine de Europ'a si asia scãse la cale prin legislative cãteva pedepse fôrte aspre, anume în bani dela 100 fl. pãna la 1000 fl. si închisóre dela 20 de dile pãna la 3 ani (§§-i 90 pãna la 106). Ce folosu inse, cã

totu au remasu multe usi laterali prin care scapa mai toti calcatorii acestei legi.

Catastrofa din St. Petersburg.

În diu'a de 13 Martiu a. c. se respandi în lumea larga cu iutiẽl'a telegrafului urmatãrea depesia a „Agentiei russesci”:

— St. Petersburg, 13 Martiu d. a.

„Pũcine momente dupa departare din scãl'a de calaritu a fostu aruncata o bomba sub trasur'a imperatului Alesandru; trasur'a a fostu sfarãmata. Imperatulu a remasu nevatematu, a fostu inse isbitu de o a dov'a bomba, care rupse imperatului ambele picĩore, asia cã a fostu transportatu în cabinetulu seu, unde si'a datu ultim'a sa resuflare.”

Acesta este tragiculu coprinsu alu depesiei sosite din capital'a Rusiei, în care sub dictatur'a absoluta si teroristica a lui Loris Melicoff pãrea cã domnesce o liniste mormentalã.

Imperatulu Alesandru II s'a nascutu la 29 Aprilie 1818, s'a urcatu pe tron în 2 Martiu 1855 dupa mãmtea tatalui seu Nicolae. Fapt'a cea mai mare si mai frumãsa a domniei sale a fostu abolitiunea jobagiei.

Cã si acestu ultim si fatalu atentatu la viati'a reposatului imperatu alu Rusiei este fapt'a neîncãtatei conspiratiuni a nihilistiloru, nu sufere nici o indoialã. Reusit'a planului lor de a radicã cu orice pretiu viati'a imperatului Alesandru, probedia cã paus'a ce se facuse la aparintia în activitatea lor infricosiata, n'a fostu decãtu numai linistea pe care o au pazitu ei, pandindu ocaziunea de a realisã sentintã de mãmte pe care de multu o esprimaše invisibilulu comitetu de actiune alu nihilistiloru asupra lui Alesandru II. Amu fi inse fôrte gresiti, daca amu crede cã scopulu finalu alu conspiratiunei nihiliste din Rusi'a a fostu si este singuru si numai delaturarea cu orice pretiu a imperatului. Consecintiile ne voru probã, cã acêsta fapta condamnabila este d'abea finitul inceputulu unui lungu siru de evenimente ce isi voru urmã de aci înainte, atãtu pe terenulu politice interne,

Foisiãr'a „Observatoriului”.

Reflecșiuni la raportulu d-lui Nicolau Densiusianu facutu cãtra Academia.

Abrudu, 25 Februaru 1881.

Onorate domnule Redactoru! Cetindu eu raportulu d-lui Nicolau Densiusianu cãtra Academi'a romana din Bucuresci sub Nr. 646, de ôre-ce noi pe aici n'avemu privilegiu a ceti istori'a lui Hori'a scrisa de mitropolitulu Siulutiu, ẽra de alta parte fiindu-cã memori'a mitropolitulu Siulutiu cã a unui bravu si credintiosu fiu alu natiunei si alu acestor munti, ne este pretiãsa, m'am adressatu cãtra unu cunoscutu la Blasiu, carele în 20 Februaru mi-a respuns urmatãrele:

... Acuma ce privesce observarea dnului N. Densiusianu privitãre la istori'a Horei si a muntilor apuseni, scrisa de fericitul metropolitu Alesandru St. Siulutiu, trẽbue se iti respundu, cã descrierea lui Densiusianu în cãteva puncte nu consuna nicidecum cu manuscrutul mitropolitulu si anume:

1. Nu este esactu, cã acelu manuscrisu ar fi scrisãrea autografa a autorului, cã-ci acela e scrisu de mana straina, bine cunoscuta.

2. Nu este esactu, cã acelu manuscrisu se incepe cu litere latine, si cã restulu se continua cu cãrile, cã-ci din capu, pãna în fine e scrisu cu slove cãrile. Autorulu dice cã scopulu densului a fostu, cã acea istoria se strabata în poporu, si cã si celu mai simplu cantoru de pe sate se o pãta ceti.

3. Nu este esactu cã acelu opu istoricu consta din 95 foi nepaginate, cã-ci acela consta din 140 foi paginate, adeca 279 pagine sau fecie.

4. Mitropolitulu Siulutiu se ocupa în acẽst'a istoria în specialu cu sãrte a sisufertintiele poporului din muntii apuseni; le descrie — din propri'a sa espe-

rientia — cu mare gele, cu multa cunoscintia de cauza si cu nemarginita iubire de poporu.

Ce privesce istori'a Horei, bas'a manuscrisului nu o formeadia, istoricii straini precum s'au afirmatu, ci naratiunile, marturisirile, spusese mai multor capitani si ômeni intimi de ai lui Horia, precum si spusese unor rudeni de a lui Horia, cari l'au tradatu si predatu pe elu în manile soldatiloru. Tãte aceste le-au auditu autorulu însusi, în tineretiele sale, din gur'a respectivilor; cari de altmintrelea consuna cu faptele istorice cunoscute pãna acum.

Provocarea la anumitii istorici o face în deosebi pentru a combate asertiunile acelor istorici, carii au scrisu, cã poporulu român ar fi dela natura unu poporu barbaru, selbatecu, aplecatu spre jafuri, omoruri si rapiri, si cã acêsta ar fi caus'a pentru care poporulu român s'a resculatu la anulu 1784.

Mitropolitulu auctor arata din contra, cã poporulu român dela natura e blãndu, pacificu si fôrte rabdatoriu, si cã adeverat'a cauza a rescãlei a fostu tirani'a si despotismulu nobililoru; precum si preste totu jugulu servitutei în care gemea bietulu poporu.

„Eu nu me miru cã s'a resculatu poporulu, — dice autorulu — dar me miru, cum de nu s'a resculatu în totu anulu.”

5. Cã parintii mitropolitulu se fia fostu persecutati de munteni lui Horia, din acelu manuscrisu nu se vede. Se vede inse cã orasiulu Abrudu a fostu jafuitu si depredatu fara distingere de nationalitate, de cãtra taber'a lui Horia, care stetea parte mare din Crisieni, carora li s'au asociatu proletarii unguri din Abrudu si din Rosi'a, dileri, servitori, etc. Acestia au navalitu asupra caselor si familielor cu stare si avere, i-au depredatu si omoritu fara deosebire.

De înainte acestu potopu au fugitu romanii din Abrudu si si-au ascunsu aurulu si pretiãsele prin minele dela Rosi'a. De înainte acestu potopu au fugitu si parintii mitropolitulu Siulutiu.

Totu asemenea se afla descrisa acẽst'a catastrofa si în alti istorici, precum si în actele publice de prin archivele tieriei, de care va fi adunatu si dnulu Densiusianu.

Totu prin acele acte si documente, este constatatu si mãmtea preotului neunitu din Carpenisiu anume Siulutiu, descrisa în istori'a metropolitulu Siulutiu, dupa spus'a fiului mortulu si a mai multor martori oculari, ômeni vrednici din Carpinisiu.

6. Mitropolitulu Siulutiu condamna faptele rescolatiloru, nu numai cã preotu, care are a predicã sant'a evangelia, dar pentru cã judecãndu actiunile politice dupa rezultatu, apoi urmarile au fostu atãtu de triste si funeste pentru poporulu român, în cātu omului i se sfãsia ânim'a cându cugeta la ele. Adeveratele persecutiuni asupra romaniloru, fara distingere cã fostau partasin la rescãla ori ba, dupa aceea s'au reversatu preste dinsii, cu indoita furia.

„Daca ar fi fostu poporulu condusu de barbati cu sciintia si pricepatorii, cari aru fi avutu putere si autoritate morala si fisica asupra poporului; în locu se fi navalitu asupra butiloru se fi navalitu asupra contrariiloru înarmati, revoluti'a ar fi invinsu, pentru cã nobilimea magiara nu ẽra pregatita, ẽr militi'a preste totu ẽra fôrte pũcina. Poporulu s'ar fi eliberatu de atunci; dar asia au degeneratu în anarhia. si s'au sfãrsitu cu o mare nenorocire pentru intrẽg'a tiẽra,” dice autorulu.

7. Daca mitropolitulu auctor si-a pastratu ori nu, independintia spiritalu peste totu loculu, în descrierea acestei istorii; daca Papiu Starianu si toti istoricii compatrioti gresiescu în descrierile si comentariile lor; si cã ôre singuru dnulu Densiusianu se fia infalibilu va judecã Academi'a romana din Bucuresci, unde siedu barbati nu numai de o distinsa eruditune, dar si mari proprietari, cari sciu din istori'a viua, din spus'a parintiloru, ce însemnã rescãl'a poporului, degenerata în anarhia. — Acei barbati voru comparã acestu manuscrisu cu alti istorici si cu documentele adunate de dnulu Densiusianu, si de altii înainte de dlui si asia se voru convinge, care este adevèrulu.

cătu alu celei esterne. Direcțiunea ce o va lua, politic'a noului guburnu alu Russiei, va depinde fără îndoială dela atitudinea ce va observa și dela linia de conduită pe care o va adopta noul imperatu, fatia cu miscarea revolutionară din launtrulu vastului seu imperiu și fatia de vechiulu și intimulu aliatu din Berlin alu antecesorului seu.

In totu casulu, mórtea imperatului Alesandru II este unu evenimentu de o inportantia atât de suprema pentru viitoare constelațiune a politicei celei mari europene, în cătu elu va predomina în modu aprópe exclusiv actiunea diplomatiei și a discusiunei publice.

Necrologia.

Dupa unu morbu greu și fórte îndelungatu Augustu Treb. Laurianu s'a mutat dintre cei vii Joi în 10 Martiu (26 Februaru) în alu 71-lea anu alu vietiei sale incarcate de merite la andu în doliu nu numai soția, doi fii și o fiică, ci pe toti fiii natiunei căti l'au cunoscutu pe elu, opurile și meritele lui.

Nu este momentulu venit a se dice îndata acuma totu cătu suntemu datori memoriei și estrordinarielor merite ale lui Laurianu.

Dintre alte diarie cotidiene din capitala vomu asculta astadata apretiarile „Resboiului“, auctorulu caroru se pare a fi unulu din fostii elevi și ascultatori ai lui Laurianu.

„Mórtea, acésta taina a naturei, care a fragmentatu atâtea minti, care va alimentá meditațiunea filosofilor în tóte vremurile, niciodata nu se arata mai înfiorátore, mai andénca, de cătu la momentulu unoru doreri mari, cá aceea de care sangerédia astadi ánim'a Romaniei.

S'a stinsu Augustu Laurianu, s'a dusu „be-tranulu Laurianu“, cum ilu numia cu iubire scolarii sei; tain'a mortiei face se amutiésca tóta limb'a, cu lacramile uscate toti căti au cunoscutu pe Laurianu, se gandesco la acésta înfiorátore problema.

Toti Romanii cunoscu, respecta și iubescu numele lui Laurianu.

Ómenii politici au perdutu într'insulu sufletulu și ánim'a cea mai romanésca. Noi toti pronuntiamu numele Romaniei, puçini inse din noi simte asia de adéncu, cătu este de scumpu acestu nume și ce însemnédia elu. Noi astadi avem o Romania independenta, mostenita dela veterani cá Laurianu; ómenii inse cá densulu avea o Romania pe care o creásera ei, pe care o deșteptásera din somnulu mortiei, cu caldur'a sufletulu lor, cu lacramile lor, pe care o rescumperásera cu privatiuni de totu felulu, cu închisóre și cu lupte titanice, pe cari noi din generațiunea de fatia abia le potemu întielege. Adeveratu apostolu alu neamului romanescu, Laurianu a muncitu tóta viați'a lui numai pentru acésta mare idee a patriotismului, care ámplea tóte momentele existenciei lui. Politic'a de astadi, care lucrédia din cabinete, niciodata nu va putea întielege politic'a sufletelor cá a lui Laurianu, politica care consista în o lupta dilnica, nu cu note diplomatice, ci cu înpilarile, cu tirani'a, cu vrasmasi ascunsi ai neamului nostru, care nu gandia

Istori'a nu se face nici-odata de unu omu; aceea pe randu se totu întregesce; infalibilu nu e nimeni.

Noi scimu atáta, cá metropolitulu Siulutiu a fostu unu barbatu fórte realu și conscientiosu, elu si-ar fi tinutu de celu mai mare pecatu a retacea ceva, ori a substitui de la sine ceva; elu credea cá pataniile trecutulu desvelite, numai folosu potu se aduca némului. Ér independenți'a sufletulu seu si-a doveditu-o cu ne-numerate ocațiuni, acolo, unde a fostu în persóna angajatu etc. etc.

Acesta este respunsulu ce-lu primii; în interesulu adeverului, ve rogu dnule Redactoru, se 'lu publicati cu acelu adaosu din partea mea, cá noi aici n'avemu trebuința cá altcineva se ne invetie istori'a Abrudului; noi scimu din spus'a parintilor nostri, cá ce au suferitu elu în tóte rescólele poporului. Cele cuprinse în respunsulu de mai susu, tocma cându nu s'ar aflá adeverite prin documente publice, le scie pe aici, tóta lumea din tradițiune. Chiar si la 1849 au suferitu romanii din Abrudu daune enorme; puçine familie au scapatu nejafuite, ba unele, precum au fostu primariulu, mediculu, apothecariulu și alti romani fruntasi, cu stare si avere, au fostu depredati cu totulu, tocma prin taber'a romana, de si Janculu și ceilalti prefecti oprisera jafurile sub pedéps'a mortii; éra crutiarea averei romániloru le-a inpusu-o tuturor. Dara în timpuri cá aceea cine se uita si cine te întréba cá cine esti? Luá si ducea cu sine ce aflá, si érai bunu bucurosu cá ai scapatu cu viați'a.

Multu reu și mari gresieli s'au intemplat în acelu timp. Acuma se ne inchipuimu cu unu secolu înainte rescol'a lui Horia, condusa de nisce tierani cá Crisianu.

de cătu a ilu stinge, a ilu sterge de pe lume. Nici-unu momentu de descurajare pentru Laurianu, nici-o cale inchisa, nici-unu obstacolu fia elu până la ceru pe care Laurianu se nu le fi încercatu, pe care se nu le fia biruitu.

Venitu în lume tocmai la epoc'a renascerei, a deșteptarei consciinciei nationale, Laurianu s'a lepadatu de totu si a înbratisiatu crucea patriotismului. Figur'a acésta mare a reinvierei nóstre va remanea vecinicu cá unu idealu admiratu dar nepatrunsu alu fortiei ce rezida într'o mână de lutu, îndumnezeitu cu dragostea de tíera.

Laurianu érá dar tipulu omului politicu, celu mai curatu, celu mai desinteresatu, celu mai supra-omenescu. Nestorulu politice care ne-a datu astadi o Romania, unu locu în lume, care ne-au scosu din robia tiraniei, care ne-au disu „traiti si grabiti-ve spre scopulu idealu alu tuturor gintiloru“, astadi nu mai vorbesce, nu mai lucrédia de cătu prin trecutulu seu, prin marierea faptelor sale, prin neuitat'a aducere aminte ce a lasatu Romaniloru.

Érá o vreme candu tendentiele de cucerire a acelora ce nu putea se stérge de pe fruntile lor cicatricea ce lasase biruintile Romaniloru, devenisera asia de acute în cătu cautau se stérge urm'a neamului romanescu din cartea lumei. Totu apusulu se unise cu cei ce nu ne voia. Cum ar fi potutu atunci Romanii se afirmé originea lor, dreptulu lor asupra pamentului ce ocupa? Istoria trecutulu lor érá întunecósá, mai cá nu existá. Romanii erau venetici în tíer'a lor, erau bastardi. Laurianu, inspiratu dela Dumnedieu, a conceputu o idee sublima, mare, care calca într'unu pasu o suta de ani din viitoru. A veditu cá unu proorocu alu neamului nostru cá acestu teribilu procesu o se se deslege nu cu baionet'a nici cu tunulu, ci cu condeilu.

Neobositu cautá mai multu de doispredece ani tóte hartiile de nascere ale Romaniloru. Doispredece ani, neincetatu, nelasandu unu singuru minutu se a lórma gandirea sa, adusera în fine la lumina cartea nobletiei neamului nostru, au aretatu lumei întregi cine suntemu si de unde venimu.

Cu armele poteamu se învingemu sau se fimu învinsi, vrasmasii nostri sciau acésta si ne-au atacatu pe alta cale: „n'aveti probele originiei vóstre, n'aveti dreptulu pamentului ce ocupati.“

N'avemu istorie, se facu o istorie, a disu Laurianu, si istoria se facu.

Vrasmasiulu nu se lasa in sa se fia învinsu, si cu tóte cá datele istoriei nóstre le culesese Laurianu totu din scrierile celor ce ne voia peirea, ei o tagaduia, dar vedura înmarmuriti cum o mana de ómeni póte se fia biruitoare în lupta chiaru cu unu uriasu; au începutu se ne lovésca într'altu chipu.

Laurianu cá o sentinela neadornita asteptá cu unu curagiu de Davidu amenintiarile Goliatului.

„Limb'a vóstra este straina, este slavonésca, este grecésca, ilirica, tragica, gotica si siberiana. Venetici sunteti, bastardi sunteti.“ — „La lucru“ — si-a disu ánim'a lui Laurianu, Dumnedieulu Romaniloru ne va scapa si de asta-data. Se si puse la lucrulu si dupa o munca fara ragazu, fara sémanu, a scrisu cartea limbei nóstre. Dela 1840

— Nu vremu se amintimu cele seversite de acesti ómeni aici în Abrudu, si de suferintiele romaniloru, vremu numai se constatamu, cá totu omulu de omenie, care numai a potutu, a fugitu dinaintea lor, cá dinaintea ferelor rapitoare.

Dnulu Densiusianu trebuia se dica, aceea ce este adeveru curatu, cá toti românii cu stare si avere au fostu persecutati, respective jafuiti.

Noi pe aici scimu cá tat'a lu metropolitulu Siulutiu, a statu la Romani, într'o vadia patriarchala, a fostu până la mórtea sa curatoru primariu*) la biserica româna, a fostu până la mórtea s'a jude montanu, precum a descrisu acésta în anulu 1876 în foi'a Transilvania, protopopulu nostru Simionu Balinț.

De si famili'a densului érá din timpî înmemorabili nobila, a fostu înrudita prin legaturi sufletesci, cá cuseru si nanasiu, cu toti fruntasii poporului, din satele învecinate prin urmare fórte poporara.

Nu de acestu poporu, si nu de moti, ci de romanii din districtulu Zarandului au fugitu Abrudenii, ba au fugitu chiaru si fruntasii poporului, din comunele învecinate.

Celu ce vrea se faca istoria, éra nu poesia, e datoriu tocma în interesulu neamului seu, a descoperi scaderile, cá se scia în viitoru de ce are a se feri. Credu cá multe din acele sfaturi bune ar fi prinsu bine si în anulu 1849. Ar fi scapatu pe poporu de multe nefericiri; si ne ar fi crutiatu natiunea de insultele nemtilor ingrati. Primiti d-nule Redactoru etc.

Unu abonatu.

*) În Romani'a se dice epitropu. Not'a corect.

astepta pe omulu Rösler cartea lui Laurianu, cá se-i sdrobésca dintii.

Neintielese sunt cartile lui Laurianu pentru celu ce le va citi fara se scie scopulu lor; dar anatemisati aceia care fara se întielega birfescu, ocarascu.

Cei din apusu exagera până la ridicolu strainismii din limb'a nóstra: Laurianu a purificatu, cá se respundia lor, limb'a până chiaru a o face necunoscuta Romaniloru, dar cine scie scopulu, intențiunea lui Laurianu, remane înmarmuritu de tactic'a lui, de nespusulu doru de tíera si neamu care dá potere si curagiu unuia dintre cei mai mari apostoli ai Romaniloru. Cine nu scie istoria, cine nu cunoște nepomenitele greutati ce întempinau Romanii cá se spuna ce sunt, numai acela nu întielege ortografia, scrisórea lui Laurianu.

Candu istoria tace asupra multor puncte din viați'a nóstra trecuta, singurulu mijlocu, d'a dovedi cine suntemu érá limb'a. Limb'a érá o arma politica, unu instrumentu istoricu si în acestu sensu etimologismulu lui Laurianu este romanescu, în acestu sensu participarea lui Laurianu la pleiad'a gramaticiloru, loculu lui în literatur'a gramaticala a reinvierei nóstre devine întielease.

De si Laurianu a avutu fericirea se-si vadia tíer'a libera, neamulu lui recunoscutu de nobilu, si originea limbei lui, pe care o iuba asia de multu, afirmata, totusi nu voia, 'i era greu, se se despartia de sistemele cu cari elu agonisise Romaniloru, unu nume, o tíera, o limba.

Dupa ce a adusu viați'a nationala în matca ei, privia cu satisfaciune la tóte innoirile.

Nu se póte face sciintia în limb'a barbara romanésca, diceau grecii. Nemuritorulu Lazaru ridicá pumnii la ceru, Eliadu suspiná si asudá în derimaturile dela Sf. Sava; Laurianu scrie o cosmografia si facu si acestu pasu, sdrobindu dintii vrasmasiului. Limb'a romanésca, spre mirarea si ciud'a tuturor, vorbi si limb'a sciintiei prin sufletulu lui Laurianu.

Mai multu inca, Laurianu a mesuratu cerulu si pamentulu, a aretatu pe hartia, ce locu are tíer'a Romanésca pe globu. Indrasnéla mare din partea Romaniloru, dar totu mai mare érá dorulu lui Laurianu pentru neamulu seu.

Daca potemu astadi se fimu ceea ce suntemu, daca suntemu ceea ce suntemu, numai lui Laurianu o datorimu, si în parte celor cari l'au secundatu. Ce puçini sunt inse aceea cari isi aducu aminte! Laurianu nu cerea nici-unu semnu de gratitudine, fiindu-cá nu lucrasedu pentru slava, elu a lucratu pentru tíera si neamu, a ispravitu lupt'a, se bucurá; dar a recunoște meritele lui, va se dica a le întielege, va se dica se meritamu bunatatile lui.

Totulu pentru altii, nimicu pentru elu.

Filosofu stoicu în viați'a lui, sufletu tare si neclintitu, caracteru de feru, ánimá doioá si blanda cá de copil, sentimente gigantice, éca Laurianu.

Cá professoru numai scolarii lui ilu cunoscu. Eruditulu de man'a ántaiu, cunosctoriu adancu alu anticitației, avea o facilitate în expressiune, o simplitate în espositiune, care isbia de admiratiune. Cu caracterulu seu romanescu întielegea tóta istori'a parintilor nostri, cu duiosi'a ánimiei lui, întielegea tóte frumusetiele classice.

Cu unu gustu deosebitu sciá se înflorésca cursurile sale cu totu felulu de anecdote, luate din viați'a practica, cu unu sfatu parintescu si cu vederi pline de petrundere.

Omulu care a inplutu jumetate de veacu din istori'a nóstra cu faptele si cu viați'a lui, s'a dusu; în urm'a lui lasa slav'a lucrarilor sale, aducerea aminte a onestitației celei mai perfecte, a caracterulu celui mai inflexibilu, a patriotismulu celui mai desinteresatu, a vietiei celei mai bine înplinite.

Du-te dara, umbra fericita, în locasiurile lui Sincai, G. Lazaru, Klain si ceilalti prieteni de apostolatu cá Elliadu, Maximu; inaltia-te la creatorulu teu, cá-ci cu lupt'a cea buna te-ai luptatu, credința ai pazitu si ai biruitu. Éra spiritulu teu iubitoru se veghiedie si se protéga vecinicu neamulu, pe care atáta l'ai iubit, în cătu te-ai si jertfitu pentru elu.

În aceeași di repausá si renumitul poetu, publicistu si numismatu Cesar Boliacu, dupa suferintie fara nume, lovit de apoplexia înainte cu trei ani. Pentru înmormentarea acestui fiu alu patriei camer'a votá îndata 2000 lei noi, dupace pe totu timpulu bólei sale ii facuse o pensiune de

câte 400 lei noi pe luna. Asia scie se recunoșca Romani'a meritele barbatilor sei literati.

Bravulu propr. si deputatu Georgie Goga de origine din Macedoni'a, barbatu stimatu si iubit, repausă asemenea mai dintru odata cu cei doi patrioti celebrii.

Romania.

(Din Siedintia dela 11 Martiu a. c. a Camerei deputatiloru.)

Despre acēsta siedintia cetimu in „Romanulu” dela 12 crt. urmatorele:

„In siedintia de eri a camerei s'a facutu o interelare de catra dlu G. Vernescu, despre care trebe se vorbim chiar aci.

Intre multele acusari se vediu cā fū si'acea a calatoriei Domnului Romaniloru in strainatate.

Primirile regale ce se facura suveranului nostru fura acuate de anti-constitutionale.

Se mai dice inca, de cātra tōta opozitiunea, c'acele onoruri se facu fiindu cā Imperatorii Germaniei si a Austro-Ungariei sunt acum conducetorii de faptu ai politiceii Statului romanu si ai averei publice. Nobili, dela „Timpulu”, dicendu cu ceilalti, cā se cersiesce titlulu de Rege, amintira, c'unu mare simtimentu de delicatetia si de demnitate nationala, si fabul'a corbului, care se umfla in pene la laudele vulpei.

In urm'a acestoru nobile, sincere si patriotice acusari, dnu Vernescu interelă ieri, pe presiedintele Cabinetului, dēca adeveru este cā se cere proclamarea Statului romanu in Regatu.

Nu vomu mai vorbi acum despre acele sincere si patriotice acusari: ne este d'ajunsu astadi se facemu aci cunoscutu publicului interelarea dlui Vernescu si se-i punemu subt ochi urmatoriulu respunsu alu dlui presiedinte alu ministeriului.

„Dlu presiedinte alu consiliului. Eu credeamu mai āntaiu cā on, dnu Vernescu erā preocupatu de unu simtimentu care este generalu in tōta tiēra, adeca acela de a se dā Romaniei titlulu care i se cuvine.

„D-loru, se nu credeti cā guvernulu a facutu ceva demersuri pe lānga poteri pentru cā se dobandim titlulu de regatu dela straini, si acelu agentu cu dreptu cuventu a desmintitu acestu sgomotu, fiindu-cā ar fi fostu contra dreptului nostru se ne adressamu la Puteri cā se ne dea acia-ce este unu dreptu alu nostru.

„Onor. d. Vernescu vine inse si ridica o cestiune constitutională dēca trebuie se se faca acēsta modificare in Constitutiune.

„Domniloru, Constitutiunea nōstra dice Domnu; Domnulu pōte sa fia si imperatu. (Aplause).

„D. G. Vernescu. D-loru deputati, am cerutu unu respunsu de la d. ministru; respunsulu mi s'a datu, este conformu simtimentului meu si'i multimescu.

„Domnulu nostru a purtat si pōrta titlulu de Maria Sa, Majestate, prin urmare, nu titlulu din limbele straine ar schimba situatiunea lui. Eu sunt dar multumitu in acēsta privintia eu esplanarile cari le-a datu, si mai sunt ērasi multumitu cā prin respunsulu d-lui primu-ministru tiēr'a nu va mai fi ingrijata de ceia-ce me preocupa pe mine cā cestiune constitutională.

„D. presiedinte alu consiliului. Nu credu cā tiēr'a a potutu vre o data se se indoēsa cā n'ar putea sa dea Domnitorului ori-ce titlu va fi: rege, imperatu, sēu ori-ce va voi. (Aplause prelungite).

„D. vice presiedinte. Trecemu la ordinea dilei. D. raportoru alu proiectului de lege pentru invetiamentulu agricolu are cuventulu.”

— (Fusiunea celoru doua Societati de asigurare Dacia si Romania). Subt acestu titlu cetimu in „Curierulu finantiaru” din 1/13 crt. urmatorele: „Prin numerulu nostru de astadi publicamu anuntulu celoru doua Companii Dacia si Romania, convocandu fia-care adunarea generala a Actionariloru pentru un'a si aceiasi di, adeca pentru Duminica 29 Martiu (10 Apriliu) a. c.

La ordinea dilei, in de afara de darea de sēma si bilantiulu pe exercitiulu 1880, este si propunerea de fusionare a celoru douē societati, indicate mai susu, si numite sub firm'a: „Dacia-Romania”.

„Societate generala de asigurare in Bucuresti.”

Nu potemu de cātu se felicitamu Consiliurile de administratie si pe directorii celoru douē companii pentru indeplinirea acestui actu de unire alu acestoru doua institutiuni nationale, convinsi fiindu cā un brilliantu viitoru e rezervatu societatii fusionate Dacia-Romania, care va fi unu stabilimentu de primulu ordinu oferindu tōte garantiile cerute

asiguratiloru, si dandu bune rezultate si actionariloru sei, care voru gasi cu modulu acesta o drēpta recompensa pentru rabdarea si increderea ce au demonstratu totudeauna facia cu societatile lor.

Esprimamu in fine via dorintia cā Adunarile generale a celoru doua companii, voru acorda aprobarea loru actului de fusiune incheiatu intre Consiliile de administratie a celoru doua Societati si cā guvernulu nu va lipsi la randulu sau de a sactiona fara zabava fusiunea celoru doua institutiuni nationale.”

Correspondentie particulare ale „Observatoriului”.

— Orasthia, in 12 Martiu 1881.

Unu adeveru recunoscutu de lumea intrēga este cā averea spirituala a unui poporu precum si a unui individuu isi are de basa averea materiale. Acelu poporu ce dispune de o avere materiala mai frumōsa, se bucura si de o cultura mai superiōra pe tōte terenele ce cultiva. — Condusa omenimea in genere, precum si corporatiuni si individi in specie de acestu principiu, pe cātu de vechiu, pe atātu si de ponderosu, se silescu pe diferite cai a-si castiga avere materiala, a o crutia si prin o buna administratie a o inmulti spre a potea la timpulu seu gusta fructele ei salutare.

Invetiatorii din Branu inca au recunoscutu acestu adeveru nedisputabile si dupa-ce — mai bine cā unu deceniu — s'au constituitu, pe bas'a unoru statute, aprobate de locurile competente, in unu corpu, au infintiatu si unu fondu numitu: „Fondulu copiiloru miseri,” din care, dupa-ce se va radica la o suma mai frumōsa se se inpartia din venitele lui, ajutōre la copii pauperi si talentati spre a-si continua studiulu. — Fondulu acesta cu mari greutati s'a infintiatu, parte in anii primi prin contribuii lunare benevole, din partea fostiloru invetiatori, parte prin tacs'a prescisa in statute dela invetiatorii ce au intratu cā membri ordinari ai acelu corpu si totdeodata fundatori la acelu fondu. Mare avansu i dadu acestui fondu venitul baluriloru, ce se usitā a se tiēne cātē unulu mai in fia-care anu in favorulu mentionatului fondu. La atari ocațiuni alergau domni marinimosi din diferite locuri cu sucursulu binevoitoriu ajutandu o cauza atātu de importanta. Tōte acele contribuii se cuitau — pe lānga multiamita publica — prin diuarie. Pe lānga o atare cuitare cu publiculu contribuiitoriu, conformu statuteloru corpului invetiatorescu, se publicā cu finea fiacarui anu starea fondului satisfacundu prin acēsta pe toti contribuiitorii, cā parau'a contribuita n'a ajunsu intr'unu fondu fāra fundu.

Repasindu din acea corporatiune vr'o cātiva individi si inlocuindu-se prin altii, se vede cā respectivii nu mai tinu contu de justele pretensiuni ale membriloru fundatori si contribuiitori, nu mai respectēza statutele cari espresu dicu, cā cu finea fia-carui anu se se publice ratiociniulu asia in cātu iti vine a crede, cā fondulu ce erā aprōpe de 800 fl., s'a ingropatu in pamentu.

Mi tiēnu de datorita, cā membru fundatore alu desu mentionatului fondu, si fostu membru ordinariu alu acelei corporatiuni, a face atenti pe fratii invetiatori braneni, cā pentru de a evitā ori-ce suspitiune ce s'ar potea nasce intre membrii fundatori si domnii contribuiitori la acelu fondu, se'si revōce in memoria §§. statuteloru, sub cari sunt subscrisi si a-i privi de indreptariu cā si mai inainte; le recomandu totuodata a fi conscii de conclusele aduse in anii trecuti, relative la o mai buna administratie de ceea ce avem mai scumpu (a fondului) si nu numai a incurca hartia cu acelea, ci a-le si esecuta, cā-ci numai asia isi va potea implini scopulu propusu la infintierea fondului pentru copiii miseri.

Ilariu Reitu,
invetiatoriu.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) Flore Barzu nascuta Ioza de Ravna cā socia, in numele ei si a fiiloru: Traianu, Laurentiu, Dimitriu, Romulu, Justinianu, Julius si Talid'a, cu anim'a plina de durere aducu la cunoscintia, cumcā prea iubitulu sociu respective parinte

Laurentiu Barzu,

parochu gr. or. inspectoru scolariu si deputatu sinodalu, in anulu 25 alu serviciulu seu pastoralu, 28 alu fericitei sale casatorii si in alu 47-lea anu alu etatii sale, in morbulu aprinderei de plomani si-a datu sufletulu in manile Creatoriului in 24 Feb. (8 Martiu) a. c.

Remasitiile pamentesci s'au asediatu spre odichna eterna in centirimulu bisericeii locale in 26 Februaru (10 Martiu) a. c. la 10 ore inainte de ameadu.

Bacamezeu, in 24 Febr. (8 Mart.) 1881.

— (Convocare.) Subscrisii alegatori indreptatiti in cerculu electoralu alu Devei pentru alegerea de deputatu in camer'a Ungariei, amu aflatu de lipsa, a face o conferentia electorala, pentru consultare in afacerile electorali.

Deci avemu onōre a conchiamā, pe toti alegatorii acestui cercu electoralu, cari apartiēnu la principiele partidei nationale romane, cā se binevoiesca, a conveni in persōna, la conferentia, acarei

terminu ilu-defigemu pentru dio'a de 26 Martiu 1881 st. n. inainte de amiēdi, la 10 ore, in Dev'a, spre a luā conclusele trebuintiose.

Dev'a, la 10 Martiu 1881.

Joanu Papiu m. p. Georgie Secula m. p. Alessiu Olariu m. p. Georgie Nicora m. p. Dr. Petco Lazaru m. p. F. Hossu Longinu m. p. Isaie Moldovanu m. p.

— (Convocare.) Subscrisulu prin acēsta are onōre a invitā pre toti domnii alegatori romani din cerculu electoralu alu Aiudului la conferentia, ce se va tiēne Joi in 24 Martiu st. n. 1881 la 3 ore d. a. in Blasiu pentru alegerea delegatiloru, ce voru representā cerculu la conferentia nationala electorale venitoria din 12 Maiu a. c.

Blasiu, 10 Martiu st. n. 1881.

Joanu Antonelli,
presiedintele comitetului electoralu romanu alu cercului Aiudu.

— (List'a II) a contribuiiloru pentru fondulu unei scōle romane de fete infintiate in Sibiiu.

Afara de sumele publicate in Nr. 15 alu „Observ.” au mai intratu inca la subscris'a urmatorele contribuii:

Dela dd.: Prea santia sa J. Metianu eppulu Aradului 10 fl., Josifu Sterca Siolutiu din Sibiiu 10 fl., dn'a Constantia de Dunca Schiau din Sibiiu 5 fl., Dr. Vogl medicu de regimentu din Sibiiu 3 fl., Dr. Nicolau Maier 1 fl.

Prin dl. Vas. Greavu subjude reg. in Miercurea colect'a din Miercurea 6 fl.

Prin dl. Nicolau Garoiu advocatu in Zernesci, dela dd.: N. Penciu 1 fl., Joanu Danu 2 fl., N. Garoiu 3 fl. = 6 fl.

Prin dl. Paul Banutiu subjude reg. in Cohalmu dela dd.: G. Boieriu supra-locotenentu in pens. Jos. Lupu parochu in Stena, Joanu Mircea parochu in Catia, Joanu Mircea parochu in Lofnicu, Teofilu Gheaja adm. prot. in Palosiu si P. Banutiu cātē 1 fl. = 6 fl.

Prin dl. Teodoru Radu jude reg. cer. in Teregoa dela dd.: Mikolits Sandor pretore in Teregoa, Const. Neagulu negut. in Slatina, Ihrlich Jacobu neg. in Luncavitia, Weil Hermann neg. in Teregoa si Teodoru Radu cātē 1 fl. = 6 fl.

Prin dl. Arsenie Circus, parochu in Halmagi dela dd.: A. Circus 1 fl., N. Sierbanu 50 cr., Ecat. Baltescu 1 fl., Amalia Greminger 20 cr., J. Costea 30 cr., Andr. Puticiu 50 cr., Donath Silvi 20 cr., Gratianu Pap 1 fl., Georgie Jonescu 30 cr. = 5 fl.

Dela dl. Vinc. Pop adv. in Jebeliu 1 fl.

Prin dl. Servianu Popoviciu Barcianu jude la tabl'a reg. in M. Osiorheiu dela dd.: Antoniu Stoica jude la tabla reg. 2 fl., Elen'a S. P. Barcianu 1 fl., Mateiu Pop Grideanu adv. 1 fl., Dem. Fogarasi comerciantu 1 fl., Andr. Francu jude la tabl'a reg. 1 fl., N. Chiherianu ampl. la of. teleg. 1 fl. = 7 fl.

Prin dl. Joanu Pinciu, jude la trib. reg. in Elisabetopole dela dd. Maria Sustai 2 fl., Aurelia Pinciu 2 fl., Zach. Tataru 1 fl. = 5 fl.

Dela d. Teodoru Halicu, advocatu in S. Nicol. mare 1 fl.

Prin dl. Joanu Trifanu din Gioagiu dela dd. Susana Marcusiu 1 fl., Maria Trifanu 1 fl., Georgiu Pap, parochu gr. cath. in Gioagiu 1 fl., Joanu Bogdanu, parochu gr. or. in Mada 1 fl. = 4 fl.

Prin dl. Moise Bocsianu, par. si as. cons. in Curticiu dela dd. M. Bocsianu 2 fl., Dem. Tamasdanu 2 fl., Georgiu Rocsinu 1 fl., Maria Lucaciu 50 cr. = 5 fl. 50 cr.

Prin Joanu Ratiu, prot. gr. or. in Hatiegu dela dd. Teresia Ratiu 1 fl., Lucretia Borha 1 fl., Elena Ciuciu 1 fl., Susana Romanu 1 fl., Maria Selariu 1 fl., Maria Bersanu 1 fl., Sofia Popoviciu 1 fl. = 7 fl.

Prin dl. Joanu Florianu, presiedinte la trib. reg. in Székely-Udvarhely dela dd. J. Florianu 1 fl., Anastasia Florianu 1 fl., Cornelia Surdu 1 fl., Petru Pop 1 fl. = 4 fl.

Prin dl. Joane Cosieriu, advocatu in Alb'a-Juli'a colecta din Alb'a-Juli'a (list'a n'a sositu) 16 fl.

Prin dl. Andreiu Cosma, pretore in Tasnadu dela dd. Vas. Patcasiu, parochu gr. cath. in Hatoan 50 cr., Andr. Cosma 2 fl. 50 cr. = 3 fl.

Prin dl. Grigoriu Viteazu, propr. in Teaca dela dd. Viorea Galatianu Sanda 1 fl., Teodora Doca 1 fl., Minerva Jivitiu 1 fl., Grig. Viteazu 2 fl. = 5 fl.

Dela dn'a Alexandrina Gerasimu din Mediasiu 1 fl.

Prin dl. Joanu Romanu, adv. in Fagarasiu

dela dd. Ilariu Duvlea, Benedek Gyula, Basiliu Cernea, Joane Cinte, Daniil Gremoiu, Joane Turcu, Alex. Micu, locot. c. r. Barsanu, Iuliu cav. de Puscariu si J. Romanu câte 1 fl. = 10 fl.

Prin dl. Dr. Joane Nichita, adv. in Zelau dela dd. Siandru Dragomiru, adv. 1 fl., Georgiu Giurco, not. 1 fl., Vasiliu Popu 1 fl., Joane Maniu 1 fl., Dr. J. Nichita 2 fl. = 6 fl.

Prin dl. Fl. Bozgan, advocatu in Becichereculu mare dela dd. Joane Zagoicianu, locot. 1 fl., Kulifay Lajos 1 fl., Dem. Selagianu, adv. 1 fl., Hoszu Gorgy 1 fl., Georgiu Serbu, prof. 1 fl., Vasiliu Spariosu, locot. 1 fl., Fl. Bozganu 1 fl. = 7 fl.

Prin dl. Dr. Avr. Tincu, advocatu in Orastie dela dd. Nicolau Popoviciu, prot. 1 fl., Joane Mihutiu, pres. comit. par. 1 fl., Dr. Tincu 1 fl. = 3 fl.

Prin dl. Paul Popu, adv. in Beiusiu dela dd. D. Negreanu, D. Nerpsz, P. Mihutiu, A. Palladi, V. Ignatu, A. Antal, A. Cretiu, G. Borba, D. Romanu, D. Simai, J. Erdelyi, G. Horvat, Stefanu Olteanu câte 1 fl. éra dela dd. S. Mangra, A. Pap u. Dringou, Josifu Romanu si Paulu Popu câte 2 fl. = 21 fl.

Prin dl. Stefanu Novacu, subjude reg. in Pecica rom. dela dd. Demetriu Popa, par., Stefanu Tamasdanu, par., Nicolau Barbura, not. com., Joane Ardeleanu, invet., Joane Efticiu, invet., Stefanu Novacu câte 1 fl. = 6 fl.

Prin dl. Georgiu Danila, primariu in Hunedor'a dela dd. Elisabeta Danila n. Boldinu, Constantia Danila, Maria Bontescu n. Baritiu, Maria Pecurariu n. Boldinu, Susana Popoviciu n. Ciuciu, Amalia Dima nasc. Selagianu câte 1 fl. = 6 fl. Suma totala 176 fl. 50 cr.

Venitu curatu pana astadi este 444 fl. 61 cr.

Cari contribuii maritimose prin acésta se cuitédia cu cea mai profunda multiamita.

Sibiiu, 7 Martiu 1881.

Maria Cosma,
presiedint'a intermale a reuniunei
femeiloru romane din Sibiiu, in
infintiare.

— (Errata.) In operatulu „Cestiuni antropologice“ din Nr. 17 alu „Observatoriului“ s'a stracuratu una eroare de tipariu asia de mare, catu pre celu, care cetesce acelu operatu cu atentiune ilu pune pre cugete. In sirulu alu 3-lea adeca in locu de „fisiologia“ este tiperitu „filosofia“, prin care cuventu devine intunecatu si coplesitu unu adeveru, pre care filosofi'a cá scrutatorea adeverului tocmai cu ajutoriulu ratiunei omenesci — nicidecum nu ilu voiesce alu aruncá in labirintulu intunecosu, ci din contra alu aduce la lumina.

Literariu si exegeticu.

Gherl'a, 28/2 4881.

Observatiuni relative la limb'a magiara.

Motto: „Liberis verbis loquuntur philosophi, nec in rebus ad intelligendum - difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quae his significantur, impiam gignat opinionem.“ (S. Aug. de civit. Dei l. 10. c. 23.)

Astadi este la ordinea dilei si cestiunea decretarei limbei magiare, de limba sacra, liturgica.

Este lucru cunoscutu tuturor, cá in dilele prime ale lunei fauru a. c. cetatienii din Hajdu-Dorog au substernutu petitiuni la locurile competente pentru a li se fundá o episcopia gr. catholica cu limb'a magiara. — Diet'a ungara in 19 Febr. a. c. a desbatutu acésta cauza. Din tóte ce se sciu, se vede apriatu, cá guvernulu ungaru sprijinindu caus'a acésta va face toti pasii receruti la Majestatea Apostolica si la Rom'a, spre a satisface pe deplin dorintiei Hajdu-Dorogeniloru.

Nu voiescu aci, a descrie si de astadata genes'a lucrului, ci insemnandu numai atata, cá in Hajdu-Dorog inainte cu câteva decenii a fostu parochu si protopopu romanu, buna-minte cum se afla de actu in Sighetulu Marmatiei, si cá Hajdu-Dorogenii erau porecliti de cátra ruteni si unguri: „Oláh hitűek“; si cá mosiulu vicariului actuale alu Marmatiei a fostu parochu romanescu in Hajdu-Dorog, cum se póte vedé din schematisemele vechi; me voiu margini numai puru si simplu a arată, cá in limb'a magiara se afla de actu espresiuni eretice, si cá a o decretá in starea-i presenta de limba sacra séu liturgica, ar insemná a decretá in modu solemn unu eresu detestabile. Spre a de-

monstrá acésta thesa, voidu luá numai unu terminu teologicu din limb'a magiara, adeca terminulu „szentlélek“ prin care magiarii voiescu si semnifica a trei'a persóna din Sssma Trinitate.

Pana candu greculu a treia persóna a S. Treime o denota cu cuventulu: „πνευμα“, latinul cu „spiritus“, rusulu cu „ducha“, némtiulu cu „der heilige Geist“, francesulu cu „esprit“, evreulu cu „ruah“, romanulu cu „duchu séu spiritu“; pana atunci magiarulu nu are terminu spre a poté esprime acestu adeveru eternu, déca nu cumva ar potea fi cuventu corespundiatoriu „szellem“; inse la acestu cuventu usulu vorbirei ungare i-a semnalatu unu altu intielesu in cadrulu conceptelor. Dicemu cá magiarulu nu are terminu spre a esprime a trei'a persóna a S. Treime, penruca:

Cuventulu „lélek“ nici estensive, nici colective, nici distributive, nici exclusive nu póte insemná atata si acelu conceptu, care-lu insemna cuventulu „πνευμα“, „spiritus“ etc.; ba cuventulu magiaru: „lélek“ este ecuale cuventului grecescu „ψυχη“, latinesculu „anima“, nemtiesculu „die Seele“, franciosesculu „âme“, evreesculu „nefes“, romanesculu „sufletu“; prin urmare cuventulu „lélek“ anima, sufletu, substantialiter se distinge de cuventulu „πνευμα“ etc., si, cá nici sinonim'a acestui conceptu si cuventu nu póte fi nici-odata cuventulu „lélek“ anima, ψυχη etc.

Déca magiarii si pe venitoriu voru folosi cuventulu „lélek“ spre desemnarea persónei a treia din Sssma Treime, atunci nu póte nimene din ei a luá in nume de reu, déca i ar numi cineva anthropomorfisti, séu panteisti. De-órace:

1. Cuventulu „lélek“ anima, ψυχη etc. dupa regulele psihologiei totudeauna presupunu corpu, cu care ψυχη, sufletu etc. séu actu se afla unitu panace este omulu in viétia, séu a emigratu din corpu la loculu, care si la meritatu in viétia. — Acum a dice despre Dumnedieu, cá este sufletu, lélek, ψυχη etc. fia catu de santu, totusi acela exige corpu presentu, séu corpu avutu, ce ar insemná antropomorfismu, séu si panteismu. — De aci ar urmá apoi, cá toti aceia, cari ar invetiá numai in limb'a magiara theologi'a, aru deduce, cá de-orece Dumnedieu are sufletu, ba cá insasi a trei'a persóna din Treime este sufletu santu, trebuie asiadara cá Ddieu se aiba si corpu. Dupa invetiatur'a acestora apoi Dumnedieu ar fi aliquid spirituale et aliquid materiale; ergo non simplex, sed compositus: creatus et non creatus: creatus quoad corpus, et non creatus quoad animam. Dicu quoad animam, penruca nu potu dice quoad spiritum; de-órace dupa theologi'a magiara Ddieu nu este spiritu, ci este numai sufletu santu. Éca cum cade essentia Dei metaphisica, in theologi'a magiara.

2. Cum acum póte pricepe testulu S. scripture. „In ipso sumus, vivimus et movemur“; et quod Deus est immensus. Penruca déca Ddieu este sufletu santu, anima, ψυχη si totusi in elu suntemu, viemu si ne miscamu; atunci ar urmá, cá sufletulu lui Ddieu, este sufletulu lumei. Éca panteismulu!

3. Sufletulu Preacuratei Vergure, alu Apostoliloru si alu tuturor santiloru sunt sante, prin urmare sunt mai multe suflete sante (van több szentlélek); aru urmá, cá acei carii numai unguresce aru invetiá theologia, aru deduce, cá a treia persóna divina este multipla — multiplex — si admite mai multe si deosebite graduri de perfectiune.

4. In S. Scriptura cetimu, cá D. Christosu a disu cátra Apostoli: „Luati spiritulu santu“, care dupa testulu ungaru ar-fi: „Luati sufletulu santu“!

Acuma in poterea testului magiaru, totu cugetatoriulu trebuie se admita, cá Apostolii si toti cei confirmati au câte doue suflete: unulu cu care au fostu creati, éra celalaltu, (santu sufletu), care li se-a datu, si care a disu d. Christosu cá se-lu ia.

Acum inse se intrebamu, cum s'au unitu aceste doue suflete in unulu. Prin contopire? Atunci sufletele Apostoliloru nu aru fi fostu nici omenesci nici domnediesci, ci niscari suflete cu totulu nóue. Séu dóua prin conexiune? Atunci sufletele lor nu aru-fi fostu simple, ci compuse. — Mai incolo iamu intrebá, cá cu care sufletu au fostu primiti apostolii si toti santii in ceriu? cu celu santu capatatu, luatu, séu cu celu care au fostu creati? séu dóra cu ambele?

5. Theologia magiara invatia, cá angerii sunt suflete curate, ér nu dice cá sunt spirite curate (az angyalok tiszta lelkek). Acuma se intrebamu, cá óre sufletulu Preacuratei Vergure, alu tuturor celoru santi si drepti óre nu sunt curate? si déca voru raspunde, cá si sufletele acelora sunt suflete curate; atunci se-i intrebamu, cá ce deose-

bire este intre angeri si intre sufletele celoru drepti? A dice, cá totu sufletulu santu si dreptu este (in intielesulu propriu disu) unu angeru, ar fi o asertiune preacutediatóre. Si noi i-amu raspunde cu Tertulian (contra Marc. l. 2. c. 16.) „Distingue substantias, et suos eis distribue sensus, tam diversos, quam substantiae exigunt.“

6. Trebuie se ne insemnamu, cá sufletulu, ψυχη, este parte constitutiva a naturei umane. Domnulu Christosu („Verbum Dei“) inainte de a lua trupu omenescu nu a avutu sufletu cá a dóua persóna a Trinitatei, luandu natura omenésca a luatu trupu si sufletu omenescu: s'a facutu uniunea hypostatica a ambelor nature, si dupa acésta uniune nu ne este permis a vorbi abstracte ci numai in concretu despre aceste nature: divina si umana.

Pre langa aceea D. Christosu numai cu divinitatea este pretotuindenea, ér cu natur'a cea omenésca „se-a suitu la ceriu si siede dea drépt'a Tatalui, de unde éra va veni se judece vii si mortii.“ (symbolulu niceno-constantinopolitanu). Si este sciutu, cá D. Christos ad inferos descendit anim'a ad liberandum ibi detenta, non corpore, quia corpus fuit in sepulchro; non divinitate, quia divinitate fuit ubique (Tehát Krisztusnak volt és van szentlelke). De aci ar urma, cá magiarii, de nu le-aru sucurge alte limbe intru ajutoriu, aru confunda sufletulu santu alu lui Christosu cu a treia persóna din Sssma Treime.

E de observatu, cá „ψυχη“, sufletulu, „lélek“ este creatu. Acum numindu magiarii pe a trei'a persóna sufletu santu, ar urmá, cá tienu cu antitrinitarii, cu Sabelianii, Samosatenii si deosebitu cu Macedonianii, cari au invetiatu, cá spiritulu santu este creatu; prin urmare i-au datu cam unu asia intielesu, cum póte numai se se intieléga in cuventulu „lélek“.

Apoi sufletulu nu este in totu loculu de facia, ci numai in unulu si acelasi locu odata si in acelu timpu; despre sufletu nu se póte dice „Carele pretodindenea esci si tóte le implinesci.“ De aci urméza, cá magiarii esprimendu a trei'a persóna a S. Treime prin: ψυχη (lélek) néga a fi asemenea cum Patre et Filio, destinandu unu locu mai inferioru. Bine se intieléga magiarii, cá deosebirea intre spiritus si anima nu este numai modalis séu realis minor, ci: formalis.

7. Déca ar trebui se traducemu fidelu pe latinesce acestea: „Atyának, és Fiának és szentlélek nevében“ nu se potu traduce, decâtu numai asia: „In nomine Patris et Filii et Sanctae Animae.“ Contra acestei espresiuni din urma ar reclama indata intrég'a Biserica alui Christosu, cá contra unui eresu detestabile.

Multe asi pote aduce inca spre a arata ne-capabilitatea limbei magiare de a se propune in aceea scientia theologica, si spre a se exprime in limb'a adeverurile depuse in biseric'a lui Christosu; inse de astadata me marginescu spre a inchiaia cu urmatórele:

Este adeveratu, cá „Deus inefabilis est, facilius dicimus, quid Deus non sit, quam quid sit“ (August. in ps. 85 n. 12); inse pentru aceea „Nobis ad certam regulam loqui fas est.“

Déca ar dice cineva, cá cuventulu „szentlélek“ in limb'a magiara este civitate donata, si cá insemná: „spiritus sanctus“; i-amu intrebá, cá óre usulu vorbirei póte sanctiona vreo eróre grósa?

Deci noi le dicemu cu S. Bernard: „Recedant novelli non dialectici, sed haeretici.“ (Cant. 80).

Apoi nu este destulu cá se traduca pe unguresce orisicum cantarile sante, cum este de ex. („Isai'a dantiesce“) „Izsaiás bokkazit!“ si apoi se poftésca cá S. Scaunu acele se-le intarésca, fiindu acele chiaru ridicule! ci se recere, cá se-si cultivate limb'a asia, cá aceea se fia apta de a exprime corectu tóte lucrurile si dogmele crestine.

Sincerus.

Preturiile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

8 Martiu st. n. in Sibiiu:

Grân, dupa cualitati	1	hectolitru fl.	7.—8.—
Grân, amestecat	1	„	5.50—6.50
Secara	1	„	5.20—5.60
Papusiou	1	„	3.—3.40
Ordiu	1	„	—
Ovesu	1	„	2.10—2.40
Cartofi	1	„	1.60—2.—
Mazare	1	hectolitru fl.	9.—10.—
Linte	1	„	11.—12.—
Fasole	1	„	5.—5.50
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	35.—36.—
Untura (unsóre topita)	50	„	30—32½
Carne de vita	1	„	44—46
Oua 10 de	—	—	—20

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.